

Signalement

Een paard kan geïdentificeerd worden met behulp van een signalementsbeschrijving. Dat wil zeggen dat nauwkeurig wordt beschreven hoe het paard er uitziet. Hierbij speelt de kleur een belangrijke rol, evenals alle aftekeningen. Bij sommige rassen gebeurt identificatie ook nog door tatoeage of brandmerken. Een kopie hiervan komt dan op de afstammingspapieren. Ieder stamboek heeft een eigen brandmerk. De plaats waar het brandmerk zich moet bevinden, ligt vast.

Elektronisch merken via een chip is een nieuwe manier van identificatie. Sinds 1 januari 2001 moeten alle sportpaarden in Nederland een chip hebben. Bovendien moet elk paard in Nederland een paspoort hebben.

Signalementsbeschrijving

Vanuit het signalement kun je al een heleboel herkennen van een paard. Het *signalement* wordt in een aantal onderdelen verdeeld:

- Geslacht
- Hoogte
- Ras
- Ouderdom
- Kleur
- Aftekening

De beginletters van deze kenmerken vormen het niet bestaande woord GHROKA. Je kunt dit woord gebruiken als ezelsbruggetje bij het opstellen van een signalement.

Om het signalement zo compleet mogelijk te krijgen is het verstandig om ook andere opvallende kenmerken te noteren. Denk daarbij aan brandmerken, oude wonden, kruintjes, maanogen, tatoeagenummer enzovoort.

Geslacht (G)

Je hebt de keuze uit: merrie (het vrouwelijke paard), hengst (het mannelijke paard) en *ruin* (een gecastreerde hengst).

Hoogte (H)

De hoogte van een paard wordt gemeten vanaf het hoogste punt vanaf de schoft loodrecht naar beneden. Meestal doet men dit met een maatstok. Deze stok bestaat uit een uitschuifbaar gedeelte, waarop de centimeters staan, met haaks daarop een uitklapbaar gedeelte met een waterpas voor op de schoft. Bij het meten moet het paard op een vlakke ondergrond staan en de benen recht onder zijn lichaam en vierkant hebben staan.

In Nederland spreken we van pony's tot een *schofthoogte* van 1,57 m. Internationaal mogen alleen pony's tot een schofthoogte van 1,48 m op wedstrijden verschijnen. Boven de 1,57 m spreek je van een paard.

Ras (R)

Een paardenras is een groep paarden die belangrijke, onderscheidende eigenschappen met elkaar gemeen hebben. Als paarden uit deze groep onderling worden gekruist, zijn deze eigenschappen weer terug te zien in hun nakomelingen. Binnen een ras kun je verschillende types aantreffen. Een *type* is een groep paarden in een bepaald ras, die tot andere verrichtingen in staat is dan een andere groep binnen dat ras.

Ouderdom (O)

Als de leeftijd van een paard niet nagegaan kan worden aan de hand van stamboekpapieren of een ander betrouwbaar document, dan wordt er naar het gebit gekeken of naar andere uiterlijke kenmerken. Zo kun je een ouder paard vaak herkennen aan de volgende uiterlijke kenmerken:

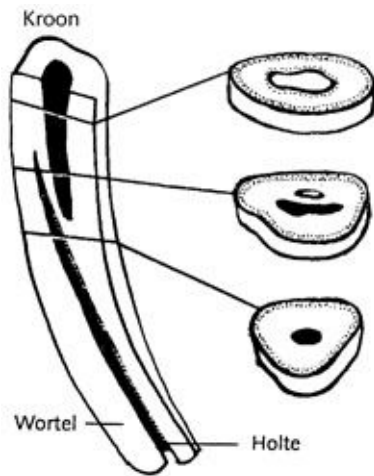
- witte haren op het hoofd (anders dan de aftekening),
- diepere kuilen boven de ogen,
- schimmels worden witter,
- rimpeliger lippen,
- meer hangende lippen (centenbak),
- een minder fiere houding,
- een minder regelmatige bespiering.

Aan de hand van het gebit kun je de leeftijd van een paard nauwkeurig bepalen. Daarvoor moet je de volgende dingen weten. Er zijn vijf verschillende stadia te onderscheiden:

- 1 Het doorkomen van de veulen(melk)tanden.
- 2 Het afslijten van de kroonholte van de veulentanden.
- 3 Het wisselen van de veulentanden voor blijvende paardentanden.

- 4 Het afslijten van de kroonholte van de paardentanden.
- 5 De vormverandering van het wrijf(kroon)vlak van de paardentanden.

Figuur 2-4: De doorsnede van een paardentand.

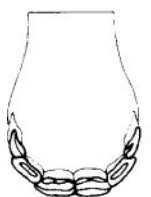
Een volledig paardengebitt bestaat uit: 12 snijtanden, 24 kiezen (12 valse en 12 ware kiezen) en 4 haaktanden. Haaktanden komen bij ruinen en hengsten meestal voor, bij merries soms.

Het verschil tussen een veulen- en een paardentand:

Veulentand	Paardentand
klein	groot
smal	breed
wit	geelachtig
beitelvormig	lang
kroon wordt van de wortel gescheiden door de hals	gebogen kroon

Voor het bepalen van de leeftijd aan de hand van het gebit kun je het schema van figuur aanhouden.

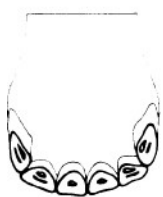
Leeftijd	Dan heeft het dier:	
10 dagen	2 snijtanden 3 kiezen	boven + onder boven + onder, links + rechts
4 - 6 weken	4 snijtanden	boven + onder
6 - 9 maanden	6 snijtanden	boven + onder
10 maanden	4 kiezen	boven + onder, links + rechts
1 1/2 jaar	5 kiezen	boven + onder, links + rechts

Leeftijd	Dan wisselt het dier:	
2 1/2 jaar	de binnentanden van de bovenkaak de binnentanden van de onderkaak	
3 1/2 jaar	de middentanden van de onderkaak de middentanden van de bovenkaak	
4 1/2 jaar	de hoektanden van de onderkaak (de onderkaak is nu voltooid en de zesde kies is aanwezig)	
5 jaar	de hoektanden van de bovenkaak (de bovenkaak is nu voltooid)	

Leeftijd	Verwijning kroonholte in onderkaak van:	
6 jaar	de binnentanden	
7 jaar	de middentanden	
8 jaar	de hoektanden	
9 jaar	(haak aan de bovenhoektanden)	

Leeftijd	Verandering van wrijfvlak in de onderkaak:	
9 jaar	bij de binnentanden is het van ovaal nu rond geworden	
10 - 11 jaar	bij de midden- en hoektanden is het van ovaal nu rond geworden	
14 - 15 jaar	bij de binnentanden is het wrijfvlak nu driehoekig	
20 jaar	bij alle snijtanden is het wrijfvlak nu driehoekig	
20 - 23 jaar	bij alle snijtanden is het wrijfvlak nu omgekeerd ovaal geworden	

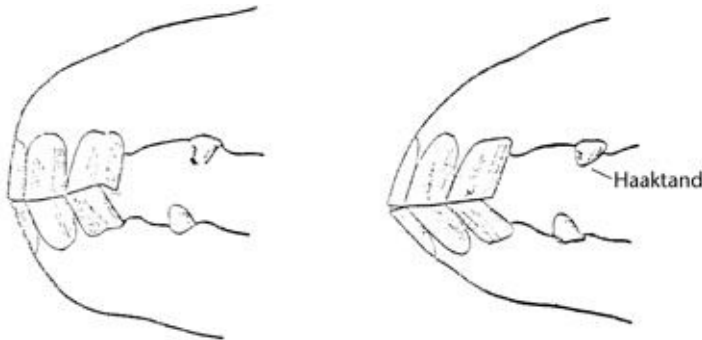

In figuur zie je dat op achtjarige leeftijd jaar bij alle tanden de kroonholte verdwenen is. We noemen een paard dan aftands.

Tot op een leeftijd van tien tot twaalf jaar groeien de paardentanden evenveel als zij afslijten. Na die leeftijd lijkt het of de tanden langer worden, maar dat is niet zo. De tand groeit niet meer, maar slijt wel af. Dat het toch lijkt of de tanden langer worden komt door:

- tandstrekking: hoe ouder een paard wordt, hoe meer de tanden naar voren gaan staan;
- krimpen van het tandvlees;
- kleiner worden van de randen van de tandkas (dat is de opening in het kaakbeen waarin de tand vastzit).

Figuur 2-6: Tandstrekking. Links paard van acht jaar, rechts paard van achttien jaar.

Tot slot moet je er rekening mee houden dat sommige paarden geen goed gebit hebben. Doordat hun tanden niet goed op elkaar staan, slijten ze ook anders af. Hierdoor kun je de leeftijd verkeerd inschatten. Paarden die kribbenbijten of die op een andere manier hun tanden overmatig of scheef afslijten, kun je daardoor ouder schatten dan ze zijn.

Kleur (K)

Het haarkleed (met een mooi woord *robe*) van een paard kan verschillende kleuren of mengsels van kleuren hebben. We onderscheiden effenkleurig en gemengd haar.

Basiskleuren

Elk paard heeft een van de volgende basiskleuren:

- zwart,
- bruin,
- vos.

Bij *zwart* zijn lichaam en behang (staart en manen) zwart gekleurd. Bij twijfel tussen zwart en donkerbruin, moet je vooral rond de mond en in de flank kijken.

Bij *bruin* is het lichaam bruin en het behang zwart. Meestal zijn ook de onderbenen zwart. Er zijn verschillende soorten bruin:

- zwartbruin,
- donkerbruin,
- lichtbruin.

De draverfokkerij in Nederland bestaat voor bijna 100% uit bruine paarden. In de warmbloedfokkerij is dit percentage ruim 80%.

Bij *vos* is het lichaam voskleurig, staart en manen hebben dezelfde kleur of zijn lichter. Een vos x vos geeft altijd vos.

Stekelharig komt vooral voor bij de basiskleuren. Je ziet dan tussen de gekleurde haren hier en daar witte haren, speciaal in de flanken en aan de staartwortel. Hoe ouder het paard wordt, des te meer witte haren. Maar de gekleurde haren blijven in de meerderheid.

Verdunning

De basiskleuren kunnen in *verdunde vorm* voorkomen. Meestal verkleuren staart en manen hierbij minder dan de lichaamsharen.

- Smokey noemt men de verdunning van zwart. Deze kleur loopt van grijsblauw tot grauwbrown.
- Valk is de verdunning van bruin. Op het lichaam zijn de dekharen okergeel van kleur, staart, onderbenen en manen zijn zwart met af en toe wat lichtere haren.
- Isabel is de verdunning van vos. Roomgeel tot goudkleurig. Dit wordt palomino genoemd als de staart en manen licht van kleur zijn.

De meeste fjorden worden ten onrechte isabel genoemd in hun signalement op het afstammingsbewijs. Beter zouden zij 'wildkleur bruin' genoemd kunnen worden.

De kleur kan ook tweemaal verdund worden. Dan worden alle haren lichter, ook de manen en staart. Deze kleuren komen niet zo vaak voor. Het pigment is bij deze paarden zo verdund, dat ook de iris van het oog verkleurt. Paarden met een dubbel verdunde kleur hebben altijd blauwe ogen.

Wit

Wit is eigenlijk geen kleur. De pigmenten zijn dan heel erg verdund. Witte paarden hebben een witte robe en behang. De ogen zijn donker of blauw. Echte *albino's* komen bij paarden niet voor.

Kleurcombinaties

De drie basiskleuren (zwart, bruin en vos) komen ook vaak voor in combinatie met een andere kleurfactor.

De roan-factor

Dit is de Engelse benaming voor bruin of grijs gevlekte vacht. Tussen de gekleurde haren komen plekje witte haren voor. Hoofd, manen, staart en onderbenen zijn effen van kleur. Een roan is alleen 's zomers iets lichter gekleurd, maar blijft verder het hele leven dezelfde kleur. Als deze factor voorkomt, moet steeds een van beide ouders deze ook zichtbaar gevoerd hebben.

Er ontstaan in combinatie met de drie basiskleuren de volgende mogelijkheden:

- bruin roan,
- vos roan,
- zwart roan, hiervoor werd vroeger vaak de naam moorkop gebruikt.

De roan-factor komt veel voor bij trekpaarden en Welsh pony's.

De platenbontfactor

Grote witte plekken of gebieden tussen de gekleurde haren op alle delen van het lichaam. De benen zijn meestal wit.

Wederom zijn er met de basiskleuren drie mogelijkheden:

- bruin platenbont,
- vosplatenbont, onder meer bij veel Shetlanders,
- zwartplatenbont, hiervan bestaat in Duitsland een apart 'ras', de Segalendorfer, een slag van tussenmaatpaarden.

Deze kleur wordt bij Welsh en New Forest pony's niet erkend!

De sabinofactor

Deze factor veroorzaakt soms heel weinig witte haren, soms een bijna wit paard. Ook deze factor kan voorkomen met de drie basiskleuren.

Grijs

Grijs (veranderlijke schimmel) is een kleurfactor die veel voorkomt in combinatie met de basiskleuren. Het veulen wordt donker geboren, wordt met elke ruiperiode lichter van kleur en kan na een jaar of tien uiteindelijk bijna helemaal wit zijn. Behang en benen blijven meestal wat langer gekleurd, evenals de voorknie en het spronggewricht.

Om verwarring met roan (ook wel onveranderlijke schimmel genoemd) te voorkomen, wordt geadviseerd de term grijs stelselmatig te gebruiken.

Deskundigen zouden graag de volgende schrijfwijze ingevoerd zien:

- grijs, bruin geboren,
- grijs, vos geboren,
- grijs, zwart geboren.

Er zijn veel voorbeelden met de factor grijs in de hengstenstapel.

Wildkleur

Deze kleur hoort oorspronkelijk bij in het wild levende paarden. De verdeling van het pigment is speciaal: de oren, benen en staart zijn meestal wat donkerder van kleur, de robe is wat lichter. Heel kenmerkend is de aalstreep en soms zebra strepen op de benen. De buitenkant van de manen is meestal lichter dan het midden.

Zilverappel

De zilverappelfactor kleurt vooral de haren van de manen en de staart lichter (pas op: niet het behang!). Dit gebeurt vooral bij zwarte haren. Hoe donkerder de hoofdkleur, des te sterker is de verbleking. Zwart/zilverappel heeft als resultaat een vosachtige kleur met lichte staart, maar omdat de factor vooral op zwarte haren inwerkt, zie je er bij een vos niets van.

In figuur zie de kleurmogelijkheden samengevat.

basiskleur		zwart	bruin	vos
wijzigings- factoren	roan	zwart-roan	bruin-roan	vos-roan
	grijs	grijs, zwart geboren ook wel genoemd: zwart- schimmel	grijs, bruin geboren ook wel genoemd: bruin- schimmel	grijs, vos geboren ook wel genoemd: vos- schimmel
	platenbont	zwart-platenbont	bruin-platenbont	vos-platenbont
	wildkleur	wildkleur-zwart	wildkleur-bruin	wildkleur-vos
	sabino	zwart-sabino	bruin-sabino	vos-sabino
zilverappel	donkere vos met licht behang	vos met licht behang "palomino"	vos	
verduunnings- factoren	1x	muisvaal of smokey	wal	isabel (palomino)
	2x	zilver smokey (zeer zeldzaam)	perino	cremello

Aftekeningen (A)

Er bestaan witte, maar ook donkere of zwarte aftekeningen.

De *aalstreep* is een donkere streep haar, ongeveer een vinger breed, die loopt over alle wervels, dus van hoofd tot staartpunt. Het is een uitzondering als de aalstreep korter is en bijvoorbeeld van schoft tot kruis te zien is. Bij het wilde paard werd de aalstreep vaak aangetroffen. Behalve de aalstreep kunnen er ook donkere vlekjes op het lichaam voorkomen of donkere strepen aan de benen.

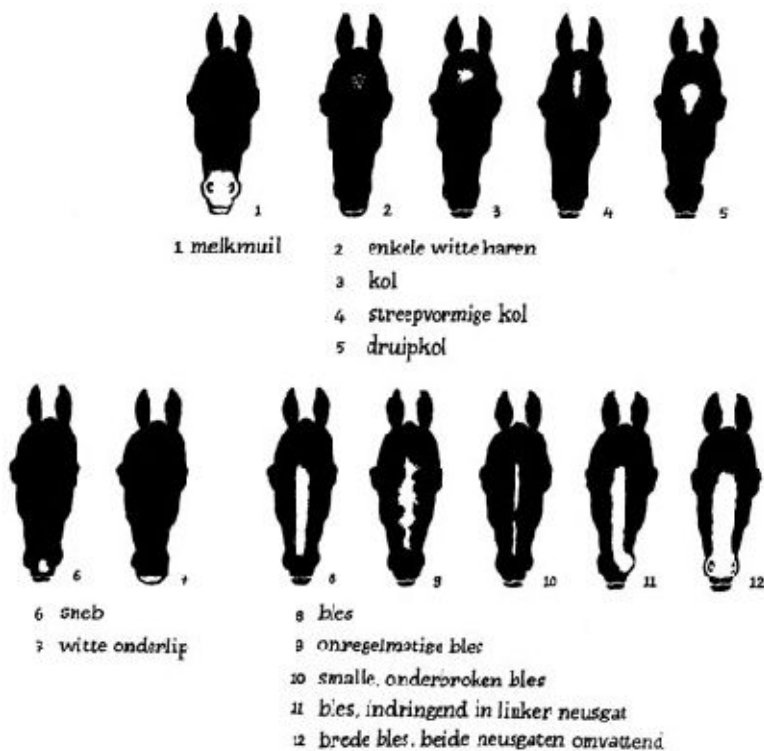
Meestal echter wordt met de aftekening de witte beharing op het hoofd of de onderbenen van het paard bedoeld. Bij sommige paarden zie je ook wel eens witte vlekken op andere delen van het lichaam. Dit mag je alleen een aftekening noemen, als de vlek niet is ontstaan nadat er een wond op die plaats heeft gezeten. De aftekeningen

aan het hoofd en de benen kunnen allerlei vormen en afmetingen hebben. Om de vorm goed te kunnen beschrijven zijn de volgende termen in gebruik.

Aftekeningen aan het hoofd

- kol
- druipkol
- ster
- sterretje
- streepje of vlammetje
- enkele witte haren
- sneb
- smalle bles
- brede bles
- onderbroken bles
- onregelmatige bles
- melkmuil
- bles of sneb linker of rechter neusgat indringend
- witte onderlip
- combinatie van het bovenstaande

Figuur 2-8: Aftekeningen aan het hoofd.

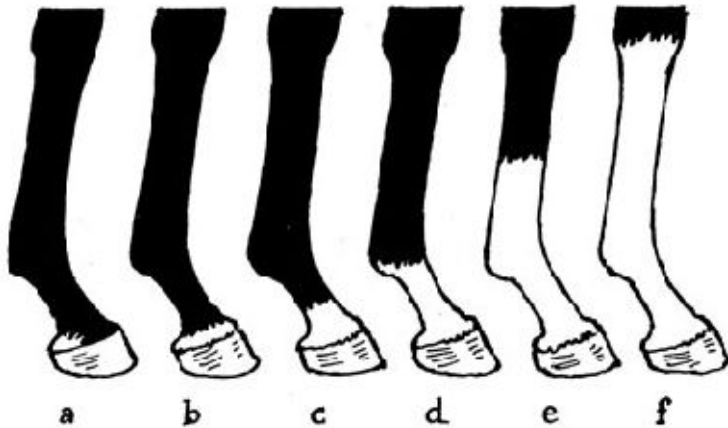

Aftekeningen aan de benen

- enkele witte haren op de kroonrand
- witte vlekjes op de kroonrand
- een of twee witte hoefballen
- witte kroonrand
- sokje (tot halverwege de koot)
- sok (tot aan de kogel)
- witvoet (tot boven de kogel)
- half witbeen (tot halverwege de pijp)
- witbeen (tot aan de voorknie of het spronggewricht)
- gelaarsd (tot boven de voorknie of het spronggewricht)

- hoog gelaarsd (gelaarsd tot aan de romp)
- ... gezoomd (overgang van wit naar gekleurd haar waarbij de haren gemengd van kleur zijn)
- ... binnen of buitenkant olopend.

Figuur 2-9: Aftekeningen benen.

De volgorde waarin de aftekeningen genoteerd worden, is:

- 1 hoofd
- 2 linker voorbeen
- 3 rechter voorbeen
- 4 linker achterbeen
- 5 rechter achterbeen
- 6 overige

Vragen

Geef een aantal redenen waarom het belangrijk is van een paard het signalement te noteren.

Waarom hebben we in Nederland bij de pony's de E-categorie?

Wat is wildkleur voor een kleur?

Wat is het verschil tussen een voskleurig en een bruin paard?

Twee paarden zien er praktisch hetzelfde uit. De een heeft in zijn signalementsbeschrijving staan: zwart roan, de andere heet grijs, zwart geboren. Hoe zou je kunnen zien welke beschrijving bij welk paard hoort?

Wat is stekelharig?

Als een paard wit is, waaraan kun je dan zien dat het geen albino is?

Een paard heeft in zijn signalementsbeschrijving staan: kleur valk. Hoe ziet dit paard eruit?

Hoe komt het dat de tanden bij oudere paarden steeds langer lijken te worden?

Waarom is het bepalen van de ouderdom aan de hand van het gebit niet zo'n nauwkeurige methode?

Hoe worden de aftekeningen in figuur genoemd?